

FALSZYWIE (167) *av*

-a- (166), -ã- (39); -a- *OpecŻyw* (2), *HistAl*, *KromRozm I* (2), *MurzNT*, *LubPs* (2), *GroicPorz*, *RejWiz* (4), *OrzList*, *RejZwierz*, *OrzQuin* (3), *RejAp* (4), *GórnDworz* (3), *HistRzym*, *BiałKat* (2), *GrzegŚm* (2), *KuczbKat* (3), *WujJud* (3), *WujJudConf*, *ModrzBaz* (5), *Calag* (2), *PudłFr*, *ArtKanc* (2), *CiekPotr*, *CzahTr*, też *RejPs* (3); -ã- *BudBib*, *BudNT* (2), *CzechRozm*, *CzechEp* (2), *NiemObr*, *ReszPrz* (5), *GórnRozm* (2), *SarnStat*, *SiebRozmyśl*, *SkarKaz*; -a- : -ã- *BierEz* (1 : 2), *KrowObr* (29 : 2), *BibRadz* (2 : 1), *BielKron* (2 : 2), *Mącz* (12 : 1), *RejPos* (2 : 2), *SkarJedn* (1 : 3), *SkarŻyw* (2 : 2), *LatHar* (2 : 1), *WujNT* (1 : 6); e *jasne*.

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde bez cytatu*.

1. *Niezgodnie z prawdą, kłamliwie; falso Calag, Modrz (71) : RejPs 189; SeklKat Fv; LibMal 1548/144v; Pohánbienie zawnzdi niewierni odnieść mułzą zá fwe bluźnirstwo kthore przeciw wiernym fálzzywe zmyłláią. LubPs 13v marg; KrowObr 92, 114; OrzList e3v; BibRadz Lev 19/17; Falsum crimen iacere, Fálzziwie lie ná kogo skarżyć/ Potwarzác kogo. Mącz 68d, 394d; OrzQuin G4; GórnDworz Cc2v; RejPos 86; BudBib Ier 29/9; Korfendoceníkie ftare Greckie księgi cudnie ále fálzzywie piłáne. BudNT przedm b5 marg; CzechRozm 245; Co iefli grzełzą cí/ ktorzi zmyłláią czego niemálz/ ábo ktorzi ochyláią co ieft/ což oni/ ktorzi fálzzywie winę fwoię ná drugiego wkłádáią/ grzech do grzechu przymnažáiąc ModrzBaz 64v, 86v, 94, 140v; SkarŻyw 455, 519; słowo boże brał nádáremnie y fálzzywie w vltá fwe wżeteczne CzechEp [389], 95; Ná dzień pierwżey godziny wiedzion do Pilátá/ fálzzywie nań fkárzyli/ Stárzy, y Książętá. ArtKanc D12v; GórnRozm H2v; Calep 153b; LatHar 520.*

W charakterystycznych połączeniach: fałszywie (na)pisać (5), obmawiać, obwiniać, odprzysięgać, pomawiać, potwarzać, prorokować, skarżyć (się) (2), twierdzić, winować (2), zeznać, zmyślać; fałszywie spotwarzony.

Zwroty: »fałszywie oskarżyć, oskarżon« [szyk zmienny] (3 : 7): O Iezu baranku niewinny/ ienżes przed Pilátá przywiedzion/ ij fálzzywie oskarżon bytz ráczyles. OpecŻyw 120v, 83; TarDuch C2v, C3v, Ev; KromRozm I G3v; BielKron 199v; Calumnior, Potwarzam/ Oskarżam fálzzywie. Mącz 32b; Criminari – Obłigac, fálzziwie oskarzac. Calep 270b; LatHar 541.

»fałszywie powiadać, mówić« [szyk zmienny] (8 : 3): A Daud fwięti pomłty profy naty ktorzy fálzzywie mówią w pfallmie v. y xxxiiij. Mierzione łá przed panem Bogiem vltá fálzzywe prouer. xij. cap. kłamliwy człowiek łyn łzatańky SeklKat M3v, M3v; HistAl A7v; KrowObr 59, 65, 181, 210, 216, 223, 223v; Twoię świętą prawdę gánili/ przed łędźmi ná cieę fkárzyli/ mówili fálzzywie przeciw, twey miłości. ArtKanc C18.

»fałszywie przysięgać« [szyk zmienny] (8): Czemu on dołlicz czynacz łzwyathki przeczyw yemv o dług thakovi wyodl, kthorzi fálłchiwe przilżyagli LibMal 1548/142v; Nie przyłięgayćie fálzzywie przez imię moie/ á nie lżycie imieniá Bogá wálżego BibRadz Lev 19/12; KuczbKat 290 [2 r.]; WujJud 61v; ModrzBaz 87; Fálzzywie przysięgáć. Iurare falso. Calag 186a; Calep 769a.

»fałszywie świadczyć« [szyk zmienny] (14): A kániá też poświadczyłá/ Mowiąc iżem przy tym byłá: A gdy fálzzywie świadczyli/ Práwą owcę zwyciężyli. BierEz M2v; SeklKat B2v, Mv, M2v; Bo wielé ich fálzzywie świadczyło przeciwko nięmu a świadectwa ich łłuzné niebyli MurzNT Mar 14/56;

RejPos 180v; *GórnRozm* G3v; *LatHar* 709; *Vmiełz* przykazania? Nie zábijay: Nie czudożoż: Nie krádni: Nie świádcz fáłszywie: Czći oycá twego y mátkę. *WujNT Luc* 18/20, *Matth* 19/18, *Mar* 10/19, 14/56, 57, *Rom* 13/9.

2. *Niesłusznie, bezpodstawnie, mylnie, niesprawiedliwie; falso, mendose Mącz (63)* : *TarDuch* C2v; fáłfywie mieli niewinnego páná przelládownáć nic kniemu żadney przyczyny niemáiąc *RejPs* 86; *SeklWyzn* G; Wíłfyłcy nyewyerni około píłmá łye obyeraýą/ á fáłfywywe ye przywodzą/ nye według myfli ducha S. ále według łwych dum *KromRozm I* M2v; *GroicPorz* aa3; ten Vigiliułz Papięż fáłszywie kościoł Rzymłki názywá máthką y miłtrżowá inšzych kościołow krześciánłkich/ poniewař nie z Rzymá naprzod/ ále z Ieruzálem wyłflo/ iáko Prorok mowi/ flowo Boże. *KrowObr* 24v; fáłszywie tedy Papięż/ y łwámi vtzy/ iř zá łrebro y zá pieniádze bywáią grzechy odpufłtzone *KrowObr* 79, 33 [2 r.], 53v, 54, 55v, 143 (22); *BibRadz* II 141a *marg*; nápiłáł kłiążki przeciw tym ktorzy łie miánuią fáłszywie Ewángeliki *BielKron* 206v; *Mendose colligis*, Fáłłziwie wywodźiř á okázuyeř rzecz. *Mącz* 215d, 251b; *OrzQuin* Aa2; A thu káždy rozezney ieřli nie trzęłie tymi rogámi báránkowemi chłubiáć łie imi fáłszywie/ y wzywáiąć ich fáłszywie w kroleřtwie y w káplánłłtwie łwoim. *RejAp* 111, 82 [2 r.]; *GórnDworz* Kk6; *BiałKat* 178v; *GrzegŚm* 16; *KuczbKat* 335; *WujJud* 54, L14; ciř oba/ choć mądrzy łłumacze/ w Dzieiách Apořtołłkich/ Bo w Rozdz. 5. fáłszywie ono przełozyli. *BudNT przedm* c; *SkarJedn* 316, 391; *SkarŻyw* 47, 52; Temuř Clemenřowi łiřtow wiele ktoreby do rořnych ofob píłáć miáł/ fáłszywie przyczytáią (co łię z rzeczy pokázuię) Papięřczy pochlebcy *NiemObr* 55; *ReszPrz* 99 [4 r.]; *WujNT przedm* 7, s. 595; *SkarKaz* 347a; *CzahTr* Kv.

W przeciwstawieniu: »słusznie ... fáłszywie« (1): Słufłznieli, fáłłzywieli, winuiał lub chwála: Niedbáią, byle co chcą wdáli że wiedzą. *CiekPotr* 15.

W charakterystycznych połączeniach: *fáłszywie mianować się, nazywać, przełožyc* (2), *przezwać, przysądzać, (przy)stosować* (3), *przywodzić, rozumieć* (3), *uczyć (nauczać)* (6), *wykládać* (16), *zadawać* (2).

Szeregi: »fáłszywie a (i) omyłnie« [*szyk 1 : 1*] (2): Tu rozumie ty wřzytki/ ktorzy dziś łámym łobie przywáłřczáią wáłfny tytuł á imię kościołá łwiętego/ ále fáłłzywie á omyłnie łie tym chłubiá. *LubPs* A4; *SkarJedn* 14.

»źle, (a, i) fáłszywie« (4): *OrzQuin* G4; *BiałKat* 298v; Znowu Márká tego po kilá kroć ná dyřputácyą/ y mowienie y podpárcie tego co zle fáłłzywie trzymał/ wyzywano *SkarJedn* 297; [*řwiat*] przez ták wiele wiekow prawdy nie wiedźiał/ błáđził/ bluźnił/ źlie y fáłłzywie wierzył *ReszPrz* 109.

3. *W celu oszukania, zdrađliwie, podřępnie, obłudnie* (21) : Ale mię łnadź řiořtro zdrađzař/ A fáłłzywie tu náđchadzař: Zařrzáć mi dobrá moiego/ Chcáć mię pozbáwić wřzyłłthkiego: Nie dářmo ty cudnie mowiř/ Ale ine w łercu myłłiř *BierEz* Q4, P3v; nábył ich [*pieniędzy*] fáłłzywie. Nie łolguiąć ni Bogu/ á łkubáć bliźniego *RejWiz* 13v, 75, 95v; *BielKron* 436v; *Mącz* 312a [2 r.]; *RejPos* 116; znamy/ tákże iáwne y táiemne hypokryty/ ktorzy zmyřłáią łobie czyřłtořci łwoie/ y fáłłzywie łwe powřcięgliwořci przed łudźmi pokázuią/ bęđáć wřzech nieczyřłtořci y nie włtrzymáłořci pełnymi. *WujJudConf* 212v; *Hypocrisis* – Pokricię, ten ktori łobie fáłłzywie zmiłłią pořtawke. *Calep* 495a; *SarnStat* 761; *SiebRozmyřł* H3.

Zwrot: »fałszywie się obchodzić« [szyk zmienny] (7): *RejPs* 147v; *SeklKat* M2v; A obchodzi fie z námi ten świát ták fáłszywie/ To iedno w zyłku mamy co tu kęs záżywie. *RejWiz* 22; *RejZwierz* 16v; *BielKron* 203; *GórnDworz* D6; *RejPos* 282.

Szereg: »fałszywie a zdrażliwie (a. zradnie)« [szyk 1 : 1] (2): A niechę łtym trwác wiednym domu ktory zdrażliwie á fáłfywie obchodzi fie ná ziemi *RejPs* 147v; Y imie fie miełzczań pytác/ gdzieby był práwie/ á żeby był iego przyiacielem/ rzekąc: Chciałbych ia iemu thę rádę dác iżeby on miał wżythko myślenie łwe/ ále tho fáłszywie á zradnie mowił/ bo był bárzo śilny iad przyniosł chcąc iego otruc. *HistRzym* 10v.

4. *Pozornie, nie naprawdę* (2) : piłmo mowi o vmárłych wiernych ludziach y ciáłach ich/ á nie otych dułzach fáłszywie żywiących *GrzegŚm* 50; Któż táki fortél przyniółł był ku tobie/ Gdy miełzek łtękał/ żeś ná bók łtyłkował? Ták nikt fáłszywie nigdy nie chorował. *PudłFr* 5.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (10) : Falso, Adverbium, Fáłziwie/ Niepewnie /Omylnie/ Obładliwie/ Zdrádnie/ Bes przycziny/ Bes winy. *Mącz* 117a, 117a, 127c, 215d, 292c, 404d; *Calag* 185b; *Perperam* – Prožno, zlie, daremnie, fałzivie. *Calep* 787b, 406a, 651b.

Synonimy: 2. omylnie, źle; 3. zdrażliwie, zradnie.

Cf **FALESZNIE, NIEFALSZYWIE**

AK